

Під час дослідження було використано комплекс методів, до складу яких входили: анкетування батьків та педагогів; індивідуальні бесіди з дітьми (цикли), педагогічне спостереження, аналіз продуктів діяльності дітей (малюнки), метод незакінчених оповідань, моделювання ситуацій морального вибору.

До оптимального рівня було віднесено дошкільників, які прагнуть до самовираження, успіху, проте їм не завжди вдається самостійно завершити почату справу: не завжди вистачає старанності, терпіння, вмінь. У разі успішного завершення справи пишаються результатом, вимагають визнання від дорослих і однолітків. Помірно залежні від дорослого: його порад, зауважень, рекомендацій. Не залишаються байдужими до негативних суджень щодо себе: намагаються привернути увагу до позитивного, продемонструвати власні успіхи. Схильні переоцінювати свій виріб і внесок в нього, відчують труднощі в обумовленні самооцінки.

До мінімального рівня було віднесено дошкільників, які прагнуть до самовираження за рахунок завдань середньої та низької міри складності, низькі домагання поєднуються із середньою успішністю. Переважають мотиви уникнення неуспіху. Постійно претендують на емоційну підтримку, схвалення дій. Несамостійні, без втручання і допомоги дорослого можуть припинити справу. Характеризуються низькою, не обґрунтованою самооцінкою. Нездатні протистояти деструктивним впливам оточуючих.

Таким чином, отримані нами результати дають підстави для розроблення формувальних методик виховання культури гідності старших дошкільників.

Література

1. Бех І. Д. Почуття гідності у духовному розвитку особистості / І. Д. Бех // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : [зб. наук. пр.] / МОН України, Інститут проблем виховання НАПН України ; [ред. кол. О. В. Сухомлинська, І. Д. Бех та ін.]. К. , 2008ю – Вип. 12. Кн. 1. – С. 5–18.
2. Кононко О. Л. Соціально-емоційний розвиток особистості / Олена Леонтіївна Кононко. – К. : Освіта, 1998. – С. 129–137.

О. В. Мельник

м. Київ

РАМКОВА СИСТЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ “ЗНАЮ – ВМІЮ – ДІЮ” ЯК ОСНОВА СИНТЕЗУ ДІЯЛЬНІСНОГО, ОСОБИСТІСНОГО ТА КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДІВ

Анотація. Розкрито сутність особистісного, діяльнісного та компетентнісного підходів у професійної орієнтації, їх синтез на основі рамкової система “знаю – вмю – дію”.

Ключові слова: професійна орієнтація, особистісний, діяльнісний та компетентнісний підходи.

Розвиток і модернізація професійної орієнтації учнівської молоді в Україні, удосконалення її організаційної структури відповідно до вимог ринкової економіки, наповнення змісту, форм і методів профорієнтаційної роботи специфікою поведінки фахівця на ринку праці зумовлені суспільними запитами та досягненнями науки в розумінні природи професійного становлення

й особистісного розвитку людини. Сучасна специфіка означених вище факторів формує потребу критичного переосмислення минулого, удосконалення його здобутків і збагачення найкращими зразками світової науки та практики, яким виявляється наразі компетентнісний підхід.

Компетентнісний підхід як досягнення західної педагогічної думки, наголошує І. Д. Бех, заповнив наш нинішній вітчизняний освітній простір. Зазначимо, що цей підхід виступив освітньою відповіддю на актуальні потреби сучасного суспільства, особливо ринку праці. Така відповідь і пов'язувалася з набуттям особистістю необхідних життєвих компетентностей "... як досвідченості суб'єкта у певній життєвій сфері. Якраз змістовий наголос на досвідченості, а не на обізнаності, поінформованості суб'єкта у певній галузі (як це переважно тлумачиться) має бути взятий на концептуальне озброєння" [1, с. 26 – 27].

Традиційна система професійної орієнтації, в якій, на основі виявлення причинно-наслідкових зв'язків і фіксації зрушень у свідомості людини під впливом цілеспрямовано навчання і виховання, розкривалися об'єктивні закономірності онтологічного просування особистості до вершини професійного розвитку, перебувала лише у межах категорії "свідомість", й цим забезпечувалося усвідомлене ставлення людини до явищ об'єктивного світу й самої себе. Проблема дослідження професійного самовизначення особистості підпорядковувалася також такій меті – усвідомлення значущості вимог середовища й свідомого ставлення до визначених суспільством ідеологічних норм, правил і приписів у діяльності та спілкуванні.

Означена вище дослідницька позиція у сфері професійної орієнтації учнівської молоді, яка тривалий час домінувала в наукових працях учених (М. Валітов, О. Голомшток, М. Захаров, О. Сазонов, В. Симоненко, О. Карпов, І. Керестень, С. Крягжде, І. Назимов та ін.) і згідно якої вважалося що відповідним чином організоване середовище розвитку, навчання і виховання дитини мало обов'язково забезпечити її заздалегідь визначеним рівнем знань, сформованими поглядами, ідеями та переконаннями останніми десятиліттями зазнає суттєвих змін. Вітчизняна теорія і практика актуалізувала проблему створення педагогічних ситуацій, які активізують профорієнтаційну самодіяльність учнів, в процесі якої вони не лише намагаються досягнути оптимальної узгодженості між вимогам професійного середовища й індивідуальними особливостями, а й активно оволодівають ним, змінюють його й одночасно змінюють себе, своє ставлення до навколишнього світу та самого себе.

Розкрити й пояснити згадану практичну спрямованість профорієнтаційної діяльності учня в змозі компетентнісний підхід як засаднича стратегія розвитку сучасної вітчизняної освіти. Цей підхід реалізується через навчально-виховний процес, організація якого, зміст і психолого-педагогічні засоби й мають, зрештою, забезпечити формування та розвиток особистості, здатної до життя та доцільної предметно-практичної діяльності (комунікативної, предметно-перетворювальної, соціальної, професійної тощо). За такого розуміння

компетентнісного підходу увага акцентується, передусім, не на обізнаності, інформованості, знаннях і вміннях, свідомо прийнятих нормах і правилах поведінки, а на досвіді вирішення суб'єктом актуальних для нього різноманітних практичних проблем. Саме досвідченість підростаючої особистості в межах її вікових можливостей стає кінцевою метою і результатом оволодіння діяльністю (ігровою, пізнавальною, навчальною, профорієнтаційною та ін.), а здобуті нею знання та сформовані вміння реалізуються в безпосередній практиці.

Наголосимо, компетентнісний підхід не заперечує сформовану на основі діяльнісного й особистісно зорієнтованого підходів традиційну а також інноваційну теорію та практику навчання і виховання дитини, а є їхнім логічним доповненням у рамковій системі “знаю – вмію – дію”.

Відзначимо, у цій системі діяльнісний підхід забезпечував розвиток навчальних здібностей дитини, її знань та вмінь, наукового світогляду та переконань. Згідно із цим й відбувалося дидактичне конструювання змісту навчальних предметів, поступове змістовне збагачення їх та розширення теоретичних рамок. Заданими в програмах, підручниках і посібниках науковими знаннями (взаємозв'язки, взаємозалежності, закономірності об'єктів і явищ) та способами оперування з ними й оволодівали учні впродовж навчання в школі. Результатом цього мало стати перетворення на основі сформованих теоретичних знань як переконань і практичних умінь учня на суб'єкта учіння, який володіє узагальненим способом навчальної діяльності. Останнє й свідчить про його здатність до самоосвіти та саморозвитку впродовж життя.

Згідно з особистісно орієнтованим підходом вибудовується система виховного процесу в школі. Ця виховна технологія спрямована на оволодіння дитиною морально-духовними цінностями суспільства та формування на їхній основі відповідної вчинкової поведінки. Морально-духовний вчинок стосовно себе, інших або ж предметного світу підростаючої особистості – це не лише вчинок-приспосовування до вимог навколишнього середовища через оволодіння нормами, правилами та приписами суспільної практики, а й безпосередня активність суб'єкта на основі привласнених фундаментальних цінностей, які поволі стануть смислами її життєдіяльності, орієнтирами життєтворчості.

Таким чином, у рамках діяльнісного та особистісно зорієнтованого підходу розроблялися перші дві складові згаданої системи (“знаю” і “вмію”), а саме теоретичні та методичні основи організації навчально-виховного процесу в школі. Вітчизняна наука і педагогічна практика досягли в цьому значних успіхів, і про це свідчить численність нашої талановитої та обдарованої молоді.

Звичайно, третя складова рамкової системи (“дію”) мала місце в стихійно та цілеспрямовано організованому процесі навчання і виховання, тому некоректним буде й твердження про те, що система освіти була повною мірою відірвана від практики. Але в тому й полягає значущість компетентнісного підходу, що наголошується не лише на оволодінні учнями навчальною діяльністю (знаннями, вміннями) та усвідомленою поведінкою в середовищі її зростання, а й використанням цих навчальних та особистісних досягнень у практичній діяльності, в якій збагачується її досвід доцільного діяння і

самозміни під час вирішення найрізноманітніших життєвих завдань. Дитина не лише знає, володіє способами і вміє вирішувати практичні задачі, а й на їхній основі досягає практичних і конкретно-предметних результатів.

У згаданій вище спосіб людина з носія знань, вмінь і сформованої системи морально-духовних цінностей, переважно достатньо ґрунтовних і глибоко усвідомлених, перетворюється на людину вмілу в певній життєвій сфері, яка на основі досвіду вирішення заданих системою освіти практичних задач, представленого в узагальненому способі діяння (внутрішнього з образами предметів або ж зовнішнього з матеріальними предметами), трансформує ці знання в безпосередні предметні та духовні надбання. Ці надбання для кожного вікового періоду розвитку особистості в шкільному віці є різними, вони відповідають потребам дитини, актуальним та потенційним її можливостям, а вправління та перенесення засвоєних нею практичних способів дій на інші об'єкти, враховуючи специфіку нових обставин і умов життєдіяльності, свідчить про її відповідну компетентність у чітко визначеній сфері життєдіяльності.

За такого розуміння сутності компетентнісного підходу і його місця в рамковій системі “знаю – вмію – дію” розкривається його теретико-прикладна значущість, завершеність цілісного розвитку особистості. Професійне самовизначення за такого розуміння синтезу особистісно зорієнтованого, діяльнісного та компетентнісного підходів й має розглядатися не лише як оволодіння профорієнтаційними знаннями в професії, обраній на основі цінностей праці, а й безпосередня активність суб'єкта, в якій він через предметно-практичну діяльність професійної спрямованості збагачує досвід вирішення актуальних для нього проблем у діалектичній суперечності “людина – професія”.

Література

1. Бех І. Д. Теретико-прикладний сенс компетентнісного підходу в педагогіці / І. Д. Бех // Педагогіка і психологія. – 2009. – № 2. – С. 26–31.
2. Концепція державної системи професійної орієнтації населення // Професійна орієнтація старшокласників: теорія і практика: науково-методичний посібник [для вчителів] / за ред. О. В. Мельника. – К. : “Четверта хвиля”, 2009. – Вип. № 1. – С. 161–166.

В. І. Мудрік
м. Київ

СТРУКТУРА ФІЗИЧНОЇ ВИХОВАНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Анотація. Визначено критерії та зміст поняття “фізична вихованість особистості”.

Ключові слова: вихованість, фізична вихованість особистості, критерії фізичної вихованості.

У теорії і методиці фізичного виховання, на протилежність теорії виховання, відсутнє визначення поняття “вихованість”. Зазначене спонукало дослідити і зробити спробу визначити поняття “фізична вихованість особистості” її критерії та показники.